

Spm. nr. S 620

Til statsministeren (25/1 02) af:

Tórbjörn Jacobsen (TF):

»Er den betydning, Statsministeriet lægger i betegnelsen »rigsfællesskab«, ændret siden 1978?«

Svar (5/2 02)

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg kan henvise til besvarelsen af spørgsmål S 621.

Spm. nr. S 621

Til statsministeren (25/1 02) af:

Tórbjörn Jacobsen (TF):

»Kan statsministeren oplyse, hvilken juridisk betydning han lægger i betegnelsen »rigsfællesskab?«

Svar (5/2 02)

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Justitsministeriet oplyser:

»1. Udtrykket rigsfællesskab – eller rigsenhed – er ikke anvendt i grundloven.

Grundlovens § 1 indeholder imidlertid følgende bestemmelse:

»§ 1. Denne grundlov gælder for alle dele af Danmarks Rige.«

Grundlovens § 1 har til formål at fastslå, at det danske rige udgør en forfatningsretlig enhed, der omfatter 3 ligestillede dele: Danmark, Færøerne og Grønland, jf. bl.a. Frederik Harhoff i Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, (1. udg. 1999, red. Henrik Zahle), side 29.

Bestemmelsen blev indsat ved grundlovsrevisionen i 1953 og var foranlediget af ændringen i Grønlands statsretlige stilling fra koloni til en ligestillet del af riget, jf. Forfatningskommissionens betænkning, side 28.

2. I begrundelsen for spørgsmål nr. S 622 har spørgeren henvist til, at Statsministeriet i 1978 bl.a. udtalte følgende om betydningen af udtrykket rigsfællesskab (Betænkning nr. 837/1978 om Hjemmestyre i Grønland Bind 2, side 7):

»Ifølge de redegørelser, der er afgivet af de tilforordnede, professorerne Poul Andersen og

Alf Ross, og af departementschef i statsministeriet Andreas Møller i 1947 under forhandlingerne forud for gennemførelsen af den færøske hjemmestyreordning, indebærer begrebet rigsfællesskab – eller rigsenhed – at den pågældende (delvis) selvstyreende rigsdel forbliver en integreret del af Danmarks rige, og at suveræniteten fortsat alene ligger hos rigets myndigheder. En hjemmestyreordning indenfor rigsfællesskabets rammer udelukker herefter, at det pågældende område får status som et suverænt statssamfund, være sig ved en fuldstændig udskillelse, eller i forbindelse med oprettelse af en unionsforbindelse, et statsforbund eller forbundsstatsordning.«

Justitsministeriet er enig i det, der er anført i det ovennævnte citat. Efter Justitsministeriets opfattelse ville det således – heller ikke i dag – være muligt inden for rammerne af det bestående rigsfællesskab f.eks. at lade en del af riget få status som suveræn stat.

3. En række spørgsmål om betydningen af rigsfællesskabet og rigsenheden er i øvrigt bl.a. behandlet i den statsretlige litteratur. Der kan henvises til Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udg. ved Ole Espersen (1980), side 496, Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udg. ved Peter Germer (1973), side 43 og 53, Isi Foighel, Ugeskrift for Retsvæsen (1979), side 89 ff., Jerzy Sawicki, Tidsskrift for Retsvæsen (1980), side 1 ff., Frederik Harhoff, Rigsfællesskabet, 1. udg. (1993), side 29 og 491 f, og Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 1, Institutioner og regulering, 3. udg. (2001), side 110, 117 og 379.

Som det bl.a. fremgår af den nævnte litteratur, sætter rigsenheden visse retlige grænser for, hvilke beføjelser der kan overlades til et hjemmestyre inden for rigsfællesskabets rammer. Til et hjemmestyre kan der således alene overlades anliggender, der vedrører forhold i den pågældende del af riget – og ikke tillige forhold i andre dele af riget.

Heri ligger to begrænsninger med hensyn til et hjemmestytres overtagelse af anliggender. Drejer det sig f.eks. om det færøske hjemmestyre, indebærer det anførte således følgende:

1) Til det færøske hjemmestyre kan der – af hensyn til rigsenheden – alene overføres anliggender, der er geografisk begrænset til at angå Færøerne. Det betyder f.eks., at det færøske hjemmestyre ikke vil kunne få kompetence til at udstede regler, der skal gælde i riget som helhed.